

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ ЎЗИГА ХОС ЭКОЛОГИК ШАРОИТИДА ЯШОВЧИ АҲОЛИДА СУРУНКАЛИ ВИРУСЛИ ГЕПАТИТЛАРНИНГ КЛИНИК КЕЧИШ ХУСУСИЯТЛАРИ

Ахмедов Гийёсжон Озод ўғли, Мадримов
Зоир Хасанович, Содиқов Содиқжон
Бобохонович
Ўзбекистон Республикаси Урганч шаҳри
Хоразм вилоят юқумли касалликлар
шифохонаси

Резюме: Ушбу тезисда Хоразм вилоятида яшовчи аҳолида сурункали вирусли гепатитларнинг клиник кечиш хусусиятлари таҳлил этилган. Олинган натижаларга кўра Сурункали вирусли гепатитларнинг учраш частотаси 40-49 ва 50-59 ёш контингентларда юқори бўлиб, мос равишда 30,5% ва 20,5% ни ташкил қилди. Касалланиш кўрсаткичлари аёлларда эркакларга нисбатан анча юқори: мос равишда 69% ва 31%. Сурункали инфекцион жараён 61,5% ҳолатларда турли хил ёндош касалликлар фониди, ўрта ва юқори фаолликда асосан диспептик ва сариқлик синдромлари устунлигида кечади.

Калим сўзлар: сурункали вирусли гепатит, гепатомегалия, спленомегалия, ёндош касалликлар

Resume: In this article provided analysis of the clinical signs of chronic viral hepatitis in population living in Khorezm region. According to the results, frequency of the disease high in 40-49 and 50-59 age groups which consists of 30,5% and 20,5% of patients respectively. The disease occurs in 61.5% of cases against the background of various comorbidities, with a predominance of dyspeptic and jaundice syndromes, especially with moderate and high activity.

Key words: chronic hepatitis, hepatomegaly, splenomegaly, comorbidity

Сурункали вирусли гепатитлар клиник хилма-хиллиги, асоратларининг оғирлиги ва клиник белгиларининг жуда кеч юзага чиқиши билан катта хавф туғдиради. Сурункали касалликларнинг клиник кечиши ва айниқса, оғир асоратлар билан яқунланишида атроф муҳитнинг экологик омиллари катта аҳамият касб этади. Шундай экан, вирусли гепатитларнинг клиник кечиш хусусиятларини климатик ва экологик хусусиятларга боғлаб ўрганиш касалликни даволаш ва асоратлар ривожланишининг олдини олишда энг муҳим омиллардан бири ҳисобланади. Хоразм вилояти ўзининг экологик шароитининг нисбатан ўзига хос мураккаблиги билан Республикамизнинг бошқа вилоятларига нисбатан бирмунча фарқ қилади.

Тадқиқот мақсади: Хоразм вилоятида яшовчи сурункали вирусли гепатитнинг В, С, ва микст инфекция турлари билан оғриган аҳолида маскур гепатитларнинг клиник кечиш хусусиятлари ва асоратлар ривожланиш даражасини ўрганиш.

Тадқиқотнинг материал ва усуллари. Кузатув жараёнида жами 200 нафар сурункали вирусли гепатит билан касалланган беморлар жумладан, 62

нафар эркаклар (31%) ва 138 нафар аёллар (69%)да клиник белгилар намоён бўлиш даражаси, зарарли одатлари бор йўқлигига ва махсус парҳезга амал қилиши инобатга олинган ҳолда ўрганилди. Беморларнинг 135 нафари (67,5%) сурункали гепатит С, 51 нафари (25,5%) сурункали гепатит В ва 7 нафар сурункали гепатит В+С (3,5%) ва 7 нафари (3,5%) сурункали вирусли гепатит В+D касаллиги билан оғриган. Тадқиқот ЎзР ССВ га қарашли Хоразм вилояти юқумли касалликлар шифохонасида 2022-2023 йиллар мобайнида ўтказилди. Беморларнинг ўртача ёши $47,5 \pm 0,7$ ёшни ташкил қилди.

Текширилган беморларнинг 29,0% (58) да сурункали юқумли жараён минимал фаолликда, 30,5% (61) – ўртача фаолликда ҳамда 35,5% (71) – юқори фаолликда кечди. Жами 75 (37,5%) нафар беморда касаллик асоратлари кузатилган бўлиб, шуларнинг 22 (11,0%) нафарида постгепатит гепатомегалия ва 53 (26,5%) нафарида спленомегалия асоратлари кузатилди.

Шунингдек, 61,5% (123) беморларда турли хил йўлдош касалликлар: ўт-тош касаллиги 11,5% (21), қандли диабет – (17) 8,5%, гипертония касаллиги (15) 7,5%, турли даражадаги камқонлик (70) 35,0% ҳолатларда аниқланди. Беморларнинг ўтказган ўрин-кунлари ўртача $9,69 \pm 0,32$ давом этди.

Инфекцион жараён давомийлиги таҳлил этилганида маълум бўлдики, беморларнинг 60,5% да (121) СВГ ташхиси қўйилганига 1-5 йил ҳамда 39,5% (79) да 5-10 йил вақт бўлган.

Спленомегалия асорати ривожланган беморларнинг 35 (66%) нафарида сурункали инфекцион жараён 5 йилдан ортиқ, 18 (34%) нафарида 1-5 йил орасида бўлган бўлса, гепатомегалия асорати кузатилган беморларда бу кўрсаткич 50% га 50% ни ташкил қилди.

Тадқиқотнинг кейинги босқичида сурункали вирусли гепатитларнинг клиник белгилари ўрганилди. Беморларнинг шифохонага ётқизилган давридаги асосий шикоятлари: 100,0% ҳолатларда ҳолсизлик, 30,5% ҳолатда тери рангини сарғайиши, 73,5% да қўнғил айниши, 83,0% да пешоб рангини тўқлашиши, 10,5% да бир ёки бир неча маротаба қайт қилиш, 65,5% да ўнг қовурға ости соҳасидаги симилловчи оғриқ, 46,5% ҳолатларда овқат қийин хазм бўлиши, 48,0% ҳолатларда оғизда аччиқ таъм сезилиши кузатилди.

Хулоса: 1. Сурункали вирусли гепатит касаллиги билан оғриган беморларда аксарият (35,5%) ҳолларда сурункали юқумли жараён юқори фаолликда намоён бўлиб, 37,5% беморларда касаллик постгепатит гепатомегалия ва спленомегалия асоратлари билан кечади;

2. Сурункали вирусли гепатитларнинг барча асоратлари 61,3% ҳолларда сурункали жараён 5 йилдан ортиқ бўлган беморларда қайд этилди, ушбу ҳолат

нисбатан огир экологик шароит билан боғлиқ равишда асоратлар эртарок ривожланишидан дарак беради.

3. Сурункали инфекцион жараён 61,5% ҳолатларда турли хил ёндош касалликлар фонида, ўрта ва юқори фаолликда асосан диспептик ва сариклик синдромлари устунлигида кечади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Musabaev E, Estes C, Sadirova S, et al. Viral hepatitis elimination challenges in low- and middle-income countries—Uzbekistan Hepatitis Elimination Program (UHEP). *Liver Int.* 2023;00:1-12. doi:10.1111/liv.15514
2. Elias Spyrou, Coleman I. Smith, and Marc G. Ghany Hepatitis B: Current Status of Therapy and Future Therapies *GASTROENTEROLOGY CLINICS OF NORTH AMERICA* Volume 49, page-215, Number 2 June 2020 ISSN 0889-8553, ISBN-13: 978-0-323-69565-7
3. Julian Hercun, Christopher Koh, and Theo Heller “Hepatitis Delta: Prevalence, Natural History, and Treatment Options” *GASTROENTEROLOGY CLINICS OF NORTH AMERICA* Volume 49, page-239 Number 2 June 2020 ISSN 0889-8553, ISBN-13: 978-0-323-69565-7
4. Ashley N. Tran and Joseph K. Lim “Hepatitis C: How Good Are Real-Life Data and Do Generics Work Prevalence, Natural History, and Treatment Options” *GASTROENTEROLOGY CLINICS OF NORTH AMERICA* Volume 49, page-279 Number 2 June 2020 ISSN 0889-8553, ISBN-13: 978-0-323-69565-7

